آزمایش انسانی واکسن کرونای پاستور در ۷ استان آغاز می‌شود

علیرضا بیگلری، رئیس انستیتو پاستور ایران از صدور مجوز کارآزمایی انسانی واکسن کرونای این موسسه (مشترک ایران و کوبا) خبر داد و گفت: مرحله سوم یا آخرین مرحله کارآزمایی بالینی این واکسن در چند روز آینده در هفت استان کشور آغاز می‌شود.

وی تعداد داوطلبان این مرحله را ۲۴ هزار نفر اعلام کرد و افزود: این کارآزمایی در هفت استان توسط هشت دانشگاه علوم پزشکی شامل مازندران، بابل، اصفهان، یزد، کرمان، هرمزگان، زنجان و همدان به اجرا درمی‌آید.

به گفته بیگلری در دو استان علاوه بر دو دوز واکسن، یک دوز یادآور نیز به داوطلبان تزریق خواهد شد.

وی ادامه داد: این واکسن در فازهای کارآزمایی ۱ و ۲ ازنظر اثربخشی و بی‌خطر بودن آن به‌دقت موردبررسی و تایید قرار گرفت و پس از طی مرحله نهایی بررسی بالینی می‌تواند در واکسیناسیون عمومی کشور مورداستفاده قرار گیرد. /ایرنا

یادداشت

همکاری ۳ قوه برای واکسیناسیون ایمن

دکتر محمدعلی نجفی‌توانا

جرم‌شناس

موضوع بهداشت عمومی کشور یکی از آن مسائلی است که در چارچوب قوانین کشور اهمیتی ویژه دارد. براساس قانون‌اساسی جمهوری اسلامی ایران، حاکمیت، دولت و وزارت بهداشت و درمان در حوزه بهداشت عمومی به ویژه در شرایط اپیدمی، هرکدام وظایف مشخصی دارند که جلوگیری از شیوع بیماری، تامین سلامت عمومی و چاره‌اندیشی برای معالجه و پیشگیری از بیماری‌های واگیردار از آن جمله‌است.

بدیهی است سلامت عمومی جامعه از نظر نظارت، یک امر حاکمیتی محسوب می‌شود و همان‌گونه که می‌دانیم اکثر کشورهای جهان، موضوع تهیه واکسن و تزریق آن را یک وظیفه‌دولتی تلقی و به صورت رایگان برای تمام مردم و با رعایت اولویت، اعمال و اجرا می‌کنند. اما در همین رابطه، با توجه به اقدامات مدیران کشور ما و سوءمدیریت‌ها و اختلاف‌نظرهایی که به آن آگاه هستیم، مطلبی عنوان شده‌است که بخش خصوصی قصد دارد برای ورود این واکسن‌ها به کشور اقدام کند. تجربه تلخ گذشته در مورد بخش‌خصوصی که معمولا از رانت‌خوارها و وابسته‌ها تشکیل شده‌است، نشان داده در جریان فعالیت آنها، نفی و سود شخصی به حدی در این معاملات موثر بوده‌است که گاهی محوریت بخشیدن به نفع فعالان به ظاهر اقتصادی، موجب ضرر به منافع ملی و مردم شده‌است.

با این‌حال، این‌طور که مشخص است دولت به دلیل تنگناهای ارزی و بحث تحریم، چاره‌ای جز این ندیده‌است که حل مشکل تامین واکسن را با ایجاد امکان برای بخش خصوصی به منظور ورود واکسن‌های پیشگیری و معالجه کووید-۱۹، برون‌رفتی برای حل این مشکل بداند. امیدواریم این بار وجدان بخش‌خصوصی سودطلب-که البته عمومیت ندارد ولی کلیت دارد-بیدار باشد و با دیدگاهی ملی و با نگاه نوعدوستی و شهروندمداری در این حرکت اقتصادی قدم بردارد و جنبه‌های انسانی را در نظر بگیرد. هرچند طبیعتا این اظهار امیدواری، تنها راهکار و تضمین سلامت اقدامات واردکنندگان و داوطلبان ورود واکسن به کشور نیست.

خوشبختانه به دلیل نقدهایی که مستقیم و غیرمستقیم به این موضوع مطرح شد، وزارت بهداشت اعلام کرد شرکت‌های دارویی می‌توانند نسبت به واردات واکسن اقدام کنند؛ با این حال به نظر می‌رسد هم دولت و هم نظام قضایی کشور باید تدابیری را تحت عنوان جلوگیری از انحراف و تخلف در این رابطه مد نظر قرار دهند.

علی‌القاعده، سیستم قضایی ما تا زمانی که جرمی به انجام نرسد، حق دخالت ندارد؛ یعنی در شرایطی که بخش خصوصی به جای دولت و به علت ناتوانی دولت، این وظیفه را به عهده گرفته‌است، دستگاه قضا نمی‌تواند به مساله ورود کند مگر این‌که تخلفی در روند انجام آن به وقوع بپیوندد.

در طرف دیگر ماجرا اما روند و شرایط تخصیص ارز، شناسایی فعالان عرضه دارویی، شرایط واردات و بررسی عیوب و ضوابطی که باید رعایت شود، می‌تواند راه و روش‌هایی باشد که قوه قضاییه می‌تواند از طریق سازمان بازرسی کل کشور نظارتی بر عملکرد بخش‌خصوصی داشته‌باشد.

در واقع در جریان این اقدام، دستگاه قضا می‌تواند به گونه‌ای بر مدیریت سلامت و شفافیت واردات واکسن ورود کند که تخلفی صورت نپذیرد؛ البته که اگر تخلفی هم صورت بگیرد، هم مدیران دولتی و هم شرکت‌هایی که از این موقعیت سوءاستفاده کرده‌اند، قابل تعقیب خواهند بود.

اما در نهایت به نظر می‌رسد در اظهارنظرهای مختلف نسبت به این موضوع، نوعی ابهام وجود دارد؛ آن هم این‌که آیا این شرکت‌ها بعد از ورود واکسن به کشور، باید آن را به عموم مردم بفروشند یا این‌که واکسن‌ها در اختیار دولت قرار می‌گیرد و بدون تردید و مانعی، تمام مردم واکسینه می‌شوند؟ بدون شک، در این چالش ملی، وجود هر سه قوه به‌ویژه قوه‌قضاییه می‌تواند موجب سلامت، کیفیت و سرعت این روند شود.

از ۱۶ بهمن ۹۹ که نخستین محموله واکسن روسی به کشور وارد شد تا امروز ۵۲۰ هزار دوز واکسن اسپوتنیک وی به دست ایران رسیده‌است

عکس: مهر

واردات واکسن‌های نگرانی

واگذاری واردات واکسن کرونا به ۳ شرکت بخش خصوصی و عدم نظارت بر عملکرد آنها می‌تواند تاثیرات مخربی بر جامعه داشته باشد

مریم خباز

جامعه

ماجرای ورود بخش خصوصی به واردات واکسن کرونا، کم‌کم دارد جدی‌تر می‌شود. وارداتی که هفته اول فروردین توسط رئیس جمهوری رسما مطرح شد، اکنون جزئیاتش بعد از گذشت سه هفته بهتر آشکار شده است. آخرین خبرها که از مجرای مدیرکل امور داروی سازمان غذا و دارو رسانه‌ای شده، حکایت از صدور مجوز برای سه شرکت خصوصی دارد که قرار است واردات واکسن کرونا را تقبل کنند، سه شرکتی که شنیده‌های جام جم حاکی است، یکی از آنها ایرانی و دو شرکت در واقع نمایندگان شرکت‌های دارویی خارجی هستند که در ایران نمایندگی دارند.

این شرکت‌ها قرار است با ارز نیمایی وزیر نظر وزارت بهداشت اقدام به واردات کنند و با محموله‌هایی که تحویل این وزارتخانه می‌دهند، سرعت لاک‌پشتی ورود واکسن به کشور را سرعت ببخشند. اما این فقط روی خوش ماجرای ورود بخش خصوصی به واردات واکسن کروناست، چراکه این ماجرا به قدری زیر و رو دارد و به اندازه‌ای احتمال انحراف در آن می‌رود که نیاز است پرونده ورود این بخش به واردات واکسن با اهرم‌های قانونی و نظارتی چهارمیخه شود.

یک ضرورت

ضرورت در نظر گرفتن اهرم‌های قانونی و نظارتی زمانی بهتر احساس می‌شود که به یاد بیاوریم وزیر بهداشت در واکنش به ورود افراد غیرمرتبط به واردات واکسن چه واکنشی نشان داده و از چه کلماتی استفاده کرده بود. او گفته بود ماست‌فروش، سیمان‌فروش و پلاسکو فروش می‌خواهد واکسن بیاورد. من در سازمان غذا و دارو بساط دلالان را جمع کردم و باج هم به کسی نمی‌دهیم.

این واژه‌هاست که در واقع دل افکارعمومی را می‌لرزاند و وحشت از بروز تخلفات درحوزه واردات واکسن کرونا را تقویت می‌کند. با توجه به این که ورود بخش خصوصی به موضوعات گوناگون در کشورمان کمتر نتایج مطلوب داشته و ورود این بخش همواره به مشکلات دامن زده است، نگرانی افکارعمومی از سوداگری با واکسن کرونا یک نگرانی جدی است که مسؤولان و در راس آنها وزارت بهداشت -که متولی نظارت بر واردات و توزیع واکسن کروناست- باید با اقدامات عملی مانع تبدیل واکسن حیات‌بخش به وسیله‌ای برای تجارت یک گروه خاص شوند.

محمدی: واکسن کرونا با اولویت‌بندی وزارت‌بهداشت و کاملا رایگان در اختیار گروه‌های هدف قرار می‌گیرد اما افرادی که می‌خواهند واکسن را زودتر تزریق کنند، می‌توانند خارج از اولویت به داروخانه مراجعه کرده و واکسن بخرند

بخش خصوصی چرا می‌آید؟

علت فرش قرمز پهن کردن برای بخش خصوصی در حوزه واردات واکسن کرونا را براساس گفته‌های مقامات اجرایی رده بالای کشور از جمله رئیس جمهوری باید تحریم‌های آمریکایی و غربی بدانیم. مرور جملاتی که حسن روحانی در حین اعلام رسمی خبر دعوت از بخش خصوصی برای واردات واکسن کرونا بر زبان آورد، می‌تواند روشنگر باشد.

او گفت:« بخشی از واکسن با یک هواپیما می‌آید اما جلوی بخش دیگر را دادستان آن کشور می‌گیرد. به یک کشور سفارش واکسن می‌دهیم اما می‌گوید هنوز از تحریم آمریکا می‌ترسم. اینها چیزهای پیش روی ماست.»

اگر به آمار واردات واکسن به کشور نیز نگاه کنیم کارشکنی‌های خارجی در آن مشهود است و با این که بیشتر از دو ماه از ورود نخستین محموله واکسن خارجی به کشورمان(۱۶ بهمن) می‌گذرد اما واکسن‌هایی که تا به حال وارد ایران شده قابل توجه نیست. براساس آمارهای رسمی وزارت بهداشت، تاکنون ۵۲۰ هزار دوز واکسن اسپوتنیک‌وی روسی، ۶۵۰ هزار دوز واکسن چینی، ۷۰۰ هزار دوز واکسن آسترازنکا و ۱۲۵ هزار دوز واکسن بهارات هندی وارد کشور شده. همچنین از صندوق کوواکس هم که قرار بود ۱۶ میلیون و ۸۰۰ هزار دوز واکسن به ایران داده شود، فعلا فقط ۷۰۰ هزار دوز به کشورمان رسیده است. این عددها البته جدا از یک میلیون دوزی است که به گفته وزیر بهداشت تا کمتر از یک هفته دیگر وارد کشور می‌شود و با آن افراد باقیمانده از گروه پزشکی، پیراپزشکی، انترن‌ها، رزیدنت‌ها، پرسنل علوم آزمایشگاهی و بیماران صعب‌العلاج واکسینه خواهند شد. این روند کند البته تا حدی پدیده‌ای جهانی است و دیروز وزیر بهداشت اعلام کرد همراه نمایندگان چند کشور اروپایی و کشورهای شرق مدیترانه به نحوه توزیع واکسن در جهان اعتراض و اعلام کرده سازوکار کوواکس را با اقتدار نمی‌بیند. سعید نمکی این گله را هم منتقل کرده که چرا بیش از ۸۰ درصد واکسن‌های دنیا باید توسط کمتر از ۱۰ کشور جهان خریده و مصرف شود درحالی که برخی کشورها تا به حال حتی یک دوز واکسن نیز دریافت نکرده‌اند. پس حالا که جهان امروز چنین عرصه هولناکی است، پیداست بخش خصوصی کشورمان باید از سد مستحکم تبعیض عبور کند و برای خرید واکسن، خود را به آب و آتش بزند. اما این‌که آیا این بخش و به‌ویژه سه شرکتی که فعلا از سازمان غذا و دارو مجوز واردات گرفته‌اند، قادرند در بازاری چنین انحصاری و قلدرمآب، به قدر نیاز واکسن به دست بیاورند یا خیر موضوعی است که گذشت زمان پاسخ آن را روشن می‌کند. البته به‌جز انحصارطلبی، مشکل جدی دیگری هم در میان است و آن درگیری جدی کشورهای تولیدکننده واکسن با کروناست به طوری که برخی از آنها مصرف داخلی را به صادرات ترجیح داده‌اند. از این روست که حیدرمحمدی، مدیرکل امور داروی سازمان غذا و دارو گزارش داده است شرکت سازنده واکسن بهارات هند که قراربود ۲/۵ دوز واکسن تحویل ایران دهد فعلا ۱۲۵ هزار دوز ارسال کرده و روسیه که قرارداد فروش ۱۰ میلیون دوزی واکسن اسپوتنیک‌وی را با ایران دارد تا امروز قرارداد دو میلیون دوز را نهایی کرده و فقط ۵۲۰ هزار دوز تحویل کشورمان داده است.

شهریاری: اگر اختلالی در واردات و توزیع واکسن ایجاد شود، مصداق جرم تلقی می‌شود و بی‌شک از طریق مجاری قضایی و به‌ویژه مدعی‌العموم قابل پیگیری است

بخش خصوصی چطور می‌آید؟

یکی از روزهای فروردین امسال که رئیس جمهوری تاکید کرد: «هر بخش خصوصی با ارز نیمایی می‌تواند واکسن وارد کند و در مکان‌هایی که وزارت بهداشت مشخص کرده، تزریقش را انجام دهد» و حتی اضافه کرد:« اگر یک کارخانه یا تولیدکننده بزرگ می‌خواهد برای کارگرانش واکسن وارد کند، برود و وارد کند.» این حرف‌ها برای خیلی‌ها عجیب بود چراکه می‌توانست بلبشویی در واردات و توزیع واکسن کرونا به راه بیندازد.

این جملات بیش از هر کسی وزیر بهداشت را از کوره به در برد، چون پس از آن بود که جمله معروفش را که «نمی‌گذاریم ماست فروش و سیمان فروش واکسن کرونا وارد کند» بر زبان آورد.

البته درباره این که چنین اتفاقی رخ نخواهد داد و سلامت مردم بازیچه عده‌ای غیرمتخصص نمی‌شود از وزیر تا سایر مسؤولان وزارت بهداشت تا به حال بارها به مردم اطمینان خاطر داده‌اند، ولی چه می‌شود کرد وقتی اتفاقاتی شبیه آنچه در آبادان رخ داد، راه را بر اطمینان خاطر صددرصدی می‌بندد.

با این حال حیدرمحمدی، مدیرکل امور داروی سازمان غذا و دارو دیروز کوشید با تشریح جزئیات نحوه انتخاب شرکت‌های خصوصی، واردات واکسن کرونا توسط این بخش را بی‌خطر و بی‌تبعات برای مردم نشان دهد. براساس توضیحات او، وزارت بهداشت چند شرط برای بخش خصوصی گذاشته که تنها در صورت داشتن آنها، مجوز واردات برایشان صادر می‌شود.

این شروط را بهتر است از زبان حیدر محمدی بخوانید:« در واردات واکسن از سوی بخش خصوصی تنها چیزی که برایمان مهم است، داشتن برگه نمایندگی از شرکت سازنده واکسن است که به تایید اتاق بازرگانی آن کشور و سفارت ایران در آن کشور رسیده باشد. یعنی شرکتی که داوطلب واردات واکسن کرونا به ایران است، اولا باید یک شرکت دارویی مورد تایید وزارت بهداشت و ثانیا نماینده شرکت سازنده واکسن خارجی باشد و درعین حال نمایندگی‌اش به تایید سفارت ایران و اتاق بازرگانی آن کشور رسیده باشد.»

به‌جز این شرکت‌ها اما وزارت بهداشت، شق دومی را هم در نظر گرفته که مربوط می‌شود به شرکت‌های ایرانی که قصد خرید از شرکت‌های بین‌المللی را دارند. حیدر محمدی می‌گوید در این حالت شرکت‌های بازرگانی بین‌المللی که عمده فروش جهانی هستند، اعلام می‌کنند واکسن مورد تایید ایران را در اختیار دارند که در این صورت شرکت مجوزدار ایرانی، نامه نمایندگی یا معرفی نامه کمپانی تولید کننده واکسن را از عمده فروش بین‌المللی می‌گیرد و به تایید سفارت می‌رساند و یک نامه هم از واسطه می‌گیرد و برای سازمان غذا و دارو می‌آورد.

با این سازوکار به نظر می‌رسد در خرید واکسن معتبر کرونا دقت نظرهای لازم اعمال شده و فقط می‌ماند نظارت بر توزیع واکسن‌های وارداتی توسط بخش خصوصی و قیمت‌های که واردکننده‌ها قرار است واکسن‌ها را خارج از چرخه واکسیناسیون عمومی به مردم عرضه کنند.

ضرورت نظارت مجلس و دادستان

براساس اعلام وزارت بهداشت، واکسیناسیون کرونا در کشور براساس اولویت‌بندی، ابتدا میان گروه‌های آسیب‌پذیر و کسانی که مستقیم با بیماران کرونایی در تماس‌اند، توزیع خواهد شد و پس از آن به مرور واکسیناسیون گسترش می‌یابد تا جایی که دست‌کم ۷۰ درصد جمعیت ایران واکسینه شوند.

اما قطعا کسانی هستند که نمی‌خواهند در صف انتظار بایستند و در زمانی نامعلوم واکسینه شوند، بلکه می‌خواهند پابه‌پای کادر درمان یا بیماران صعب‌العلاج که در اولویت تزریق هستند، واکسن دریافت کنند. پیشتر آرش سید صالحی، کارشناس حوزه دارو در گفت‌وگو با جام جم تاکید کرده بود که اگر وزارت بهداشت مایل است بخش خصوصی با رغبت وارد حوزه پرچالش واردات واکسن شود، راهی ندارد جز این‌که مردمی را که نمی‌خواهند در صف انتظار بایستند، در نظر بگیرد.

او گفته بود به این عده باید واکسن فروخته شود تا هم شرکت‌های واردکننده کسب درآمد کنند و هم این افراد برای دریافت واکسن کرونا به سفرهای خارجی نروند و ارز را که می‌تواند در داخل باقی بماند، از کشور خارج نکنند.

اکنون وزارت بهداشت که گویا همین رویه را انتخاب کرده، درباره نحوه دریافت واکسن کرونای پولی حرف می‌زند؛ موضوعی که مثل تیغ می‌تواند شفابخش یا کشنده باشد.

حیدر محمدی، مدیرکل داروی سازمان غذا و دارو به ایلنا گفته است واکسن کرونا با اولویت‌بندی وزارت بهداشت، کاملا رایگان در اختیار گروه‌های هدف یعنی کادر درمان، بیماران صعب‌العلاج و سالمندان بالای ۶۰ سال و بعد ۵۰ سال قرار می‌گیرد. اما افرادی که در این اولویت‌بندی‌ها جایی ندارند و می‌خواهند واکسن را زودتر تزریق کنند و درواقع عجله دارند، می‌توانند خارج از اولویت به داروخانه مراجعه کرده و واکسن بخرند.

با این جملات خیال کسانی که پول دارند و در صف نوبت دریافت هیچ چیزی نمی‌مانند، قطعا راحت می‌شود، درحالی‌که این جملات برای مردمی که چاره‌ای جز در صف ماندن ندارند، می‌تواند اسباب نگرانی باشد.

درواقع شرکت‌های خصوصی واردکننده واکسن باید محموله‌ها را تمام و کمال تحویل وزارت بهداشت دهند و این وزارتخانه طبق صلاحدید، واکسن‌های وارداتی را در چرخه توزیع قرار دهد. اما روشن نیست اگر بخش خصوصی قسمتی از دوزهای واکسن را در اختیار بگیرد و دست به کار فروش آزاد آنها شود، چه ساز و کاری برای توقف این وضعیت وجود دارد؟

وضع مطلوب این است که حتی اگر بخش خصوصی واکسن وارد می‌کند و وظیفه حاکمیتی دولت را متقبل می‌شود، توزیع و تزریق واکسن منحصرا در اختیار وزارت بهداشت باشد، نه این‌که واکسن کرونا در داروخانه‌ها فروخته شود و بازار سیاه آن نیز راه بیفتد.

برای این‌که چنین نشود، به نظر می‌رسد نهادهای نظارتی از مجلس گرفته تا دادستان‌های سراسر کشور که وظیفه احقاق حقوق عامه را برعهده دارند، باید جدی وارد کار شوند، مخصوصا این‌که از مجلس نیز همین صدا شنیده می‌شود.

حسینعلی شهریاری، رئیس کمیسیون بهداشت مجلس گفته است گرچه واردات دارو حتی واکسن کرونا، توسط بخش خصوصی و زیر نظر وزارت بهداشت امکان‌پذیر است، اما اگر اختلالی در واردات ایجاد شود، مصداق جرم تلقی می‌شود و بی‌شک از طریق مجاری قضایی و به‌ویژه مدعی‌العموم قابل پیگیری است.

موسی غضنفرآبادی، رئیس کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس نیز به ما می‌گوید کار نظارت بر تهیه و توزیع واکسن‌های وارداتی کرونا با وزارت بهداشت است، اما اگر در این فرآیند تخلفی رخ دهد، کمیسیون قضایی مجلس به عنوان نماینده مردم و دادستان به عنوان مدعی‌العموم به قضیه ورود خواهند کرد.

عبدالرضا علی‌محمدی، دادستان عمومی و انقلاب شهرکرد نیز تاکید می‌کند که برای احقاق حقوق عامه، اگر واردات واکسن کرونا به هر نحوی باعث ضرر و زیان و آسیب به مردم شود، قطعا ورود خواهد کرد.

او به خبرنگار جام جم در استان چهارمحال و بختیاری می‌گوید: «مکانیسم تهیه و توزیع واکسن فعلا در اختیار وزارت بهداشت است، اما اگر به هر دلیل مشکلاتی بروز کند، به طور حتم از حقوق عامه دفاع خواهیم کرد.»

به گفته علی‌محمدی البته تا امروز مشکلی پیرامون واکسن در استان وجود نداشته، اما اگر قرار باشد بخش خصوصی واکسنی را وارد کند و توزیع آن خارج از وزارت بهداشت اتفاق بیفتد، چتر نظارتی دادستانی و بازرسی روی آن قرار خواهد گرفت که تنها قیمت واکسن را هدف نمی‌گیرد، بلکه روش توزیع و حتی سلامت و کیفیت واکسن را نیز شامل می‌شود.

البته پیش از آن که به اعلام خطر و هشدار مجلس یا دادستان‌ها نیازی باشد، سعید نمکی وزیر بهداشت پیش‌دستی کرده و دیروز برای این که خیال مردم راحت باشد، گفت واکسن کرونا را به‌زحمت در این اوضاع بحرانی تهیه کرده‌ایم تا به افراد براساس اولویت‌های سند ملی، واکسیناسیون کووید-۱۹ تزریق شود.

پس هر دوز اگر خارج از ضابطه باشد، حتما مورد بازخواست و معرفی به مراجع قضایی قرار خواهد گرفت. در واقع این یک قول است که در خاطر افکارعمومی ثبت می‌شود و چه بهتر که انحرافی در توزیع واکسن کرونا رخ ندهد و واکسن که کالایی سلامت‌محور است، تجارت‌محور نشود و اگر هم انحرافی رخ داد، قبل از آن که نهادهای نظارتی دست به‌کار شوند وزارت بهداشت به عنوان یک متولی که به ملت قول نظارت داده، وارد عمل شود.